

LIITE 1: Kansalliseen rahanjakoon vaikuttavia EU-säädöksiä

Perussopimustason määräykset koheesiopolitiikan tarkoituksesta

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.202.01.0001.01.FIN&toc=OJ:C:2016:202:TOC#C_2016202FI.01004701

- **Euroopan unionista tehdyn sopimuksen** 3 artiklan 3 kohdan mukaan Unioni edistää taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta sekä jäsenvaltioiden välistä yhteisvastuuta. EU:n toimivalta perustuu annettuun toimivaltaan. Toimivalta, jota perussopimuksissa ei ole annettu unionille, kuuluu 5 artiklan mukaisesti jäsenvaltioille (+ Läheisyys- ja toissijaisuusperiaatteet).
- **Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT)** 4 artiklan mukaan koheesiopolitiikassa (taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus) sovelletaan unionin ja jäsenvaltioiden välillä jaettua toimivaltaa. SEUT 2 artiklan mukaan jaetun toimivallan alueella unioni ja jäsenvaltiot voivat toimia lainsäätäjänä ja antaa oikeudellisesti velvoittavia säädöksiä kyseisellä alalla. Jäsenvaltiot käyttävät toimivaltaansa siltä osin kuin unioni ei ole käyttänyt omaansa /päättänyt lakata käyttämästä omaansa.
- Em. tarkoittaa, että jäsenvaltio voi päättää esimerkiksi erinäisistä koheesiopolitiikan kansallisten ohjelmien rahoitukseen ja toimeenpanoon liittyvistä seikoista kansallisen lainsäädännön nojalla (ellei EU-säännöksiä ole).
- SEUT XVIII-osastossa määrätään taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta. Osaston säännösten (artiklat 174 –) lisäksi erikseen mm. Euroopan sosiaalirahastosta 162 artiklassa. SEUT 174 artiklan mukaan:
 - Edistääkseen koko unionin sopusointuista kehitystä unioni kehittää ja harjoittaa toimintaansa taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden lujittamiseksi.
 - Unioni pyrkii erityisesti vähentämään alueiden välisiä kehityseroja sekä muita heikommassa asemassa olevien alueiden jälkeenjääneisyyttä.
 - Asianomaisista alueista kiinnitetään erityistä huomiota maaseutuun, teollisuuden muutosprosessissa oleviin alueisiin sekä **vakavista ja pysyvistä luontoon tai väestöön liittyvistä haitoista kärsiviin alueisiin, kuten pohjoisimpiin alueisiin, joiden väestötiheys on erittäin alhainen**, ja saaristo-, rajaseutu- ja vuoristoalueisiin.
- SEUT 349 artikla syrjäisistä alueista ei koske Suomea. SEUT-sopimuksen pöytäkirja N:o 28 Taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta ei ole merkitystä kansallisen varojenjaon kannalta.

Komission ehdotus yleisasetukseksi 2021 – 2027 (CPR) - varojenjakko

Yleisasetusehdotus suomeksi:

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:26b02a36-6376-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0022.03/DOC_1&format=PDF

Yleisasetuksen liitteet:

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:26b02a36-6376-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0022.03/DOC_2&format=PDF

- Neuvottelublokki 8 sisältää rahoitusta koskevat säännökset. Tätä osaa yleisasetusehdotuksesta ei ole vielä käsitelty neuvostossa. Tiettyjä elementtejä on neuvottelulaatikossa (MFF negobox), ei kuitenkaan määrärahojen siirtoja eri aluekategorioiden välillä.
- Artiklan 103 (2) mukaisesti vahvistetaan kokonaismäärärahojen vuosijakauma jäsenvaltioittain ja alueluokittain sekä luettelo tukikelpoisista alueista.
- Määrärahojen jakoa koskevat säännökset ovat yleisasetuksen artiklassa 104 ja liitteessä XXII.
- Liitteen kohta 9 koskee NSPA-erityisrahoitusta eli NUTS 2 -alueille myönnettävää lisärahoitusta vuoden 1994 liittymissopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa N:o 6 olevassa 2 artiklassa määrättyjen perusteiden mukaan. Pohjoisille harvaanasutuille NUTS 2 -tason alueille kohdennetaan erityinen lisämääräraha, joka vastaa 30 euron vuosittaista asukasta kohden laskettua tuki-intensiteettiä. Yleisasetusehdotuksen 104 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan tuki myönnetään: NUTS 2 -alueille, jotka täyttävät vuoden 1994 liittymissopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa N:o 6 olevassa 2 artiklassa määrätyt kriteerit. Sanamuoto viittaa siihen, että ao. erityisrahoitus on tarkoitettu NSPA-alueille. Komission ehdotus ei sisällä säännöksiä NSPA-erityisrahoituksen siirrosta muille alueille.

Määrärahojen siirtäminen

- Määrärahojen siirrettävyyttä koskevat säännökset ovat artiklassa 105. Komissio voi hyväksyä siirrot ao. kohdassa kuvatuissa tapauksissa jäsenvaltion pyynnöstä. Komissiolle ei ehdotuksen sanamuodon mukaan annettaisi toimivaltaa hyväksyä siirtoja kehittyneimmiltä alueilta siirtymäalueille.
- koska varojenjakoa vahvistetaan yleisasetuksessa hyväksyttävien kriteerien mukaisesti komission täytäntöönpanopäätöksellä alueluokittain ja suoraan sellaisenaan jäsenvaltioissa sovellettavassa yleisasetuksessa tullaan säätämään myös varojen siirtomahdollisuuksista kolmen aluekategorian välillä, artikla 105 rajoittaa jäsenvaltioiden päätöksiä varojen kansallisessa jakamisessa.
- Artiklassa 105 (1) b ei mainita mahdollisuutta siirtää kehittyneempien alueiden varoja siirtymäalueille. Vastoin artiklan yleistä logiikkaa voi olla mahdollista tulkita, että ”vähemmän kehittyneille alueille” tarkoittaisi alemmaa alueluokkaa yleensä, ei nimenomaisesti ja pelkästään alueluokkaa, jonka nimi on vähiten kehittyneet alueet. Tämä tulkinta olisi vastoin artiklan sisäistä logiikkaa, jossa säännellään kolmea eri aluekategoriaa. Artikla 105 kuuluu neuvottelublokkiin 8, josta ei ole käyty neuvoston työryhmä-tasolla keskustelua ja josta neuvoston kantaa ei ole vielä olemassa. Tilanne voi muuttua MFF-neuvotteluissa.

Harvan asutuksen kriteeri (perusrahoituksessa)

Nykymuotoinen aluekategorioihin ja kriteeristöön perustuva varojenjakometodi on peräisin vuodelta 1999. Väestötiheyskriteeri on ollut mukana ns. Berliinin jakometodissa vuodesta 1999. Kriteeri on laadittu vähäväkisten maiden turvaksi tasapainottamaan asukaskohtaisten kriteerien soveltamisesta aiheutuvaa epätasapainoa: kehittyneempien alueiden laskentamallissa eniten rahaa saisivat muutoin maat, joissa on eniten väestöä eli alueet, joissa väestötiheys on suurin.

Kriteerin painotus ja laskentapohja kuitenkin on muuttunut eri ohjelmakausilla:

- ohjelmakaudella 2007 – 2013 väestötiheyskriteeri oli 5 % kaikille NUTS 2-alueille laskettuna perusteella km²/asukas
- ohjelmakaudella 2014 - 2020 2.5 % jaettiin niiden NUTS 3-alueiden kesken, joiden asukastiheys on <12.5 as/km²

Lisäksi ohjelmakauden 2000 - 2006 MFF-rahoituskehysneuvotteluissa saatiin neuvoteltua erityinen per capita –kohtainen NSPA-erityismääräraha. Perusrahoituskriteeriä ei saatu toimimaan EU-tasolla siten, että metodin mukaisen laskennallisen rahoituksen taso olisi ollut Suomelle tyydyttävä.

Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden (NSPA) erityisrahoitus

Asiakirja Norjan kuningaskunnan, Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu - Pöytäkirja N:o 6 tavoitetta 6 koskevista rakennerahastoihin liittyvistä erityismääräyksistä Ruotsissa ja Suomessa

Virallinen lehti nro C 241 , 29/08/1994 s. 0354 (94/C 241/07)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:11994N/PRO/06&qid=1567759458541&from=EN>

Osana jäsenyysneuvotteluja Suomi, Ruotsi ja Norja pyysivät, että kaikkein harvimmin asutuille alueille annettaisiin erityistä rakennerahastojen tukea. Tätä tarkoitusta varten perustettiin uusi täydentävä väline ”Tavoite 6”.

Pöytäkirjan N:o 6 mukaan kyseessä on siirtymäjärjestely, jota tullaan arvioimaan uudelleen myöhemmin. Pöytäkirjan 5 artiklan mukaan vuonna 1999 tarkastellaan uudelleen tämän pöytäkirjan määräyksiä, mukaan lukien liitteessä 1 lueteltujen alueiden kelpaavuus saada rakennerahastoista myönnettävää tukea.

Tavoitteen 6 soveltamisalaan kuuluvat alueet olivat periaatteessa sellaisia NUTS2-tasoa vastaavia tai siihen kuuluvia alueita, joiden asukastiheys on enintään kahdeksan henkilöä neliökilometriä kohti. Lisäksi yhteisön tuki voidaan, jollei keskittämiskaavasta muuta johdu, ulottaa koskemaan läheisiä ja viereisiä pienehköjä alueita, jotka täyttävät samat asukastiheysvaatimukset. Tällaiset alueet, joihin viitataan tässä pöytäkirjassa tavoitteen 6 soveltamisalaan kuuluvina ”alueina”, luetellaan liitteessä 1.

Liite 1: (Suomi)

Pohjoiset ja itäiset NUTS2-tason alueet, jotka käsittävät seuraavat maakunnat (NUTS3-tason alueet):

Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa: Iin, Pyhännän, Kuusamon ja Nivalan seutukunnat

Pohjois-Savon maakunnassa: Nilsian seutukunta

Keski-Suomen maakunnassa: Saarijärven ja Viitasaaren seutukunnat

Keski-Pohjanmaan maakunnassa: Kaustisen seutukunta

- ➔ liittymissopimuksessa ei ole säädetty harvaan asuttujen alueiden erityisaseman yksityiskohdista (”pysyvyys”). Koska erityisrahoitus perustui harvaan asetukseen, on peruste em. alueiden erityistuelle voimassa.
- ➔ Nykyisin voimassaoleva primaarilainsäädäntö tunnustaa pohjoiset harvaan asutut alueet muiden erityiskohtelua tarvitsevien alueiden rinnalla (SEUT 174)
- ➔ Kriteerit ja määrät ratkaistaan ohjelmakausittain MFF-rahoituskehysneuvotteluissa yksimielisesti päämiesten toimesta.

Muut EU-asetukset, tiedonannot tai strategiat tms. joiden voi välillisesti katsoa ohjaavan jäsenvaltioiden kansallista varojen jakoa

- 7. koheesioraportti <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=COM:2017:583:FIN&from=EN>
- Makroaluestrategiat (Itämeri)
- Euroopan talouden ohjauksjakso, maakohtaiset suositukset, Liite D, Kansalliset uudistusohjelmat, suositukset Suomelle.
- EU:n varainhoitoasetus ja ohjelmien hallinto- ja valvontajärjestelmään liittyvät vaatimukset

